

ÖĞRETMENLERİN ALGILADIKLARI PSİKOLOJİK ŞİDDET İLE POZİTİF PSİKOLOJİK SERMAYE VE İŞ YAŞAM KALİTE DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gülsüm ÇELİK İSKENDEROĞLU*

Mehtap KARACİL**

ÖZ

Araştırmanın amacı, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelemesi ve algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri ile iş yaşam kaliteleri, pozitif psikolojik sermaye düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. İlişkisel tarama modeli kullanılan araştırmanın örneklemini ise Erzurum ilinde görev yapan 384 öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak, Olumsuz Davranışlar Ölçeği, İş Yaşam Kalitesi Ölçeği, Pozitif Psikolojik Sermaye Ölçeği ve demografik bilgiler için araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeylerinin cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşma olup olmadığını tespit etmek için bağımsız gruplar t testi, yaş ve mesleki kıdem yılına göre farklılaşma olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyi ile iş yaşam kalitesi, pozitif psikolojik sermaye düzeyleri arasındaki ilişki olup olmadığını ise Pearson korelasyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeylerinin cinsiyet, medeni durum, yaş ve kıdem yılına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet ile iş yaşam kalitesi, pozitif psikolojik sermaye düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Psikolojik şiddet, iş yaşam kalitesi, pozitif psikolojik sermaye.

Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet

**EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
TEACHERS' PERCEIVED PSYCHOLOGICAL VIOLENCE AND
POSITIVE PSYCHOLOGICAL CAPITAL AND QUALITY OF
WORK LIFE**

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the levels of psychological violence perceived by teachers according to some demographic variables and to examine the relationship between the levels of perceived psychological violence and their quality of work life and positive psychological capital levels. The sample of the study, in which the relational scanning model was used, consists of 384 teachers working in Erzurum. As a data collection tool, Negative Behaviors Scale, Work Life Quality Scale, Positive Psychological Capital Scale and Personal Information Form prepared by the researcher for demographic information used. Independent groups t-test was used to determine whether the perceived psychological violence levels of teachers differ according to gender and marital status, one-way analysis of variance (ANOVA) to determine whether there is a differentiation according to age and professional seniority, and teachers' perceived psychological violence level and quality of work life. Pearson correlation analysis was used to analyze whether there was a relationship between positive psychological capital levels or not. According to the findings, it is seen that the levels of psychological violence perceived by teachers differ significantly according to gender, marital status, age and seniority. It has been observed that there is a negative and significant relationship between teachers' perceived psychological violence and their quality of work life and positive psychological capital levels.

Keywords: Psychological violence, quality of work life, positive psychological capital.

---

*Sorumlu Yazar, Uzman Psikolojik Danışman, MEB/Karaçoban Anadolu İmam Hatip Lisesi, celik.gulsum.94@gmail.com , ORCID ID 0000-0002-1653-7238

** Dr.Öğr.Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Bayburt Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, mehtapkaracil@bayburt.edu.tr, ORCID ID 0000-0002-2765-5168
Geliş Tarihi: 20.04.2022, Kabul Tarihi: 30.04.2022

1. GİRİŞ

Çalışanlar, hayatlarının büyük bir kısmını örgütte ve örgütle ilgili faaliyetleri planlayarak, eyleme dönüştürerek geçirmektedirler (1). Kişiler hem günlük hayatlarında hem de iş hayatlarında sosyal ilişkilerden, ortamlardan etkilenmektedir. Bundan dolayı, yaşamının büyük kısmını işte geçiren kişiler için bu ilişkilerin, ortamların etkisi önemli görülmektedir (2). Eğitim kurumları da bireyin yaşamında önemli bir yere sahip olan bu örgütler içerisinde yerini almaktadır.

Eğitim kurumları, topluma nitelikli kişiler yetiştirme adına akademik bilgi düzeyinin arttırmasının yanı sıra ahlaki, kültürel, psikolojik gelişimi desteklemeyi hedefleyen örgütlerdir (2). Bu kurumlardaki verimi sağlamak için bilgi ve becerinin yanı sıra olumlu örgüt atmosferini oluşturacak faktörler sağlanmalıdır (3). Nitekim sağlıklı bir toplumun oluşturulmasında, eğitim- öğretimden istenilen verimin elde edilmesinde öğretmenlerin sağlıklı, olumlu bir atmosferde görevlerini yerine getirmeleri gerekmektedir (2).

Olumlu atmosferin oluşumunu engelleyen birtakım unsurlar bulunmakta olup bunlardan biri, günümüzde yüksek rekabet ortamının beraberinde getirdiği, oldukça yaygın bir hal alan (4), hem basında hem de akademik çevrede adından gün geçtikçe daha çok söz ettiren ve iş yaşamının bir bütünü haline gelen bu unsur psikolojik şiddettir (5). Psikolojik şiddet; üstten alta, alttan üste veya eşit düzey çalışan/ çalışanlar tarafından çalışanı ya da çalışanları istemli bir şekilde ötekileştirme, etkisizleştirme, dışlama gibi yıldırma davranışında bulunulmasıdır (4).

Heinz Leymann psikolojik şiddet, başka bir kullanımla mobbing kavramını ilk kez kullanan kişi olup örgütteki bu tür olumsuz davranışları “iş yeri terörü” olarak nitelendirmiştir. Bu terörü de “bir bireyin veya bir kaç bireyin, birine yönelik olarak devamlı bir şekilde yönelttikleri etik olmayan iletişim ile düşmancıl davranışlarda bulunması” şeklinde açıklamıştır (6, 7).

Leyman psikolojik şiddet sürecini tanılama, anlaşmazlık, saldırganlık, kurumsal kuvvet, işini kaybetme evresi olarak beş evreye ayırmıştır. Tanılama evresi, bireyin diğeri veya diğeri tarafından olumsuz bir şekilde etiklendiği evredir. Anlaşmazlık evresinde ise önemli bir uyuşmazlık veya problem yaşanır (8). Agresif yönelimlerin, davranışların görüldüğü saldırganlık evresinde ise psikolojik şiddet önemli ölçüde kendini göstermeye başlamaktadır. Kurumsal kuvvet evresinde birey, psikolojik şiddeti uygulayan birey/bireylerin yanı sıra örgütün yönetimi, kurumsal kuvvetini de karşısında bulmaktadır. Son evre olan işini kaybetme evresinde, birey bir takım psikolojik sorunlar yaşabilmekte, işten ayrılabilir veya işten çıkarılabilmektedir (8, 9).

Psikolojik şiddet, kaynağı ve sonuçları itibariyle çok nitelikli bir ilişki ağı, bireyi aşkın, sosyal bir olgu niteliğindedir (10). Psikolojik şiddetin etkilerin yansımaları bireyin psikolojisinde ve fizyolojisinde, örgütte, ekonomide, üretimde, toplumda vb. birçok alanda görülmektedir. Aynı zamanda psikolojik şiddete etki eden unsurlar da bireyle sınırlı kalmamakta, ekonomik sorunlar, iş yerindeki atmosfer, yöneticiler vb. etkenler de psikolojik şiddete etki etmektedir.

Çalışanların yaptıkları işin verimliliğini, niteliğini belirleyen ve bu işi etkileyen bir diğeri önemli bir etken de bireylerin pozitif psikolojik durumlarıdır (11). Pozitif psikolojik sermaye çerçevesinde yürütülen çalışmaların teorik açıdan dayanağı olan pozitif psikoloji, Martin Seligman'ın (1998) geliştirdiği; bireylerin olumsuz yönleri, güçsüz durumlarının yanı sıra bireylerin olumlu durumlarının, güçlü yönlerinin ve genel olarak pozitifliğe ilişkin çalışmalara da azımsanmayacak şekilde önem verilmesini ileri süren bir yaklaşımdır (12). Luthans 2002 yılında pozitif psikoloji akımının etkisiyle birçok alanda ihtiyaç olduğu gibi örgütsel alanda da pozitif bakış açısına gereksinim olduğunu ileri sürerek “pozitif örgütsel davranış” kavramını geliştirmiş olup bu kavramı “işin, çalışanların performansını, verimini artırmada insan kaynaklarının güçlü yönleri ve

Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet

psikolojik kapasitesi üzerindeki çalışma ve uygulamalar” olarak açıklamıştır (13).

Pozitif psikolojik sermaye kavramını birçok şekilde tanımlanmaktadır. Kişinin güçlü yanlarını nasıl keşfedebileceği ve bunları nasıl geliştirebileceğine yönelik olarak deneyim ve eğitimle şekillenebilen çeşitli özellikler bütünüdür (14). Bireyin zorlu durumların üstesinden gelme inancı; şimdi ya da geleceğe yönelik olumlu beklenti; zorlu yaşam olaylarına karşı takınılan pozitif psikolojik durumdur (15). Özyeterlilik, güven, umut, iyimserlik, dışadönüklülük, psikolojik dayanıklılık bireylerin pozitif psikolojik sermayesini oluşturan unsurlar olmanın yanı sıra bu unsurların tek başına oluşturduğu etkinin toplamından daha fazla bir etkiye sahip olan bir olgudur (12, 16).

Bireylerin pozitif psikolojik unsurlara maruz kalması pozitif psikolojik sermaye düzeylerinin artmasına yol açmakta olup pozitif psikolojik sermaye düzeyinin yüksek oluşu bireylerin olaylara karşı bakış açısını ve olaylara vereceği tepkiyi pozitif yönde etkilemektedir (11). Bu durumda olumsuz bir olgu olan psikolojik şiddet durumunu algılama düzeyinde çalışanın sahip olduğu pozitif psikolojik sermaye düzeyi önem arz etmektedir.

İş, yaşamın idame etmede, zamanı etkili kullanmada, bilgi birikimini veya enerjisini faydalı bir noktaya aktarmada ve tüm bunlar neticesinde elde ettiği doyumla bireyin ruh sağlığını korumada önemlidir. İş yaşam kalitesi kavramıyla belirtilen de, iş görenlere doyum elde ettirecek iş koşullarının sağlanmasıdır (17).

“İş yaşam kalitesi” kavramlaşmadan önce de çeşitli kişi/kişiler veya örgütler iş hayatı ile ilgili konularla ilgilenmişlerdir. 1972 yılında Amerika’da yaşanan işçi grevi ve özellikle 1980 yılından sonra iş yaşam kalitesi konusunda çalışmalara daha fazla önem gösterilmeye başlanmıştır (18).

Örgüt içindeki performansı, verimliliği belirleyen başlıca unsurlardan biri insan yani çalışan/çalışanlar olduğu gerçeğinin öne çıkması ile iş yaşam

Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet

kalitesinin önemi de görülmüştür. Bu önemli kavram, örgütteki fiziksel ve psikolojik çalışma koşullarının iyileştirilmesi, çalışanların değerli ve önemli görüldüğünü onlara hissettirilmesi şeklinde gerçekleşmektedir (19).

İş yaşam kalitesi çalışanı, örgütü birçok alanda etkilemektedir; sağlık (fiziksel, psikolojik), toplumsal ilişki, ekonomik durum, örgütsel bağlılık, çalışanın performansı, personel devir oranı, örgütün etkililiği vb. (20, 21). Çalışanın, örgütün verimliliğini sağlamak için örgütteki yetkililerin çalışanların iş yaşam kalite standartlarını yükseltmeli, iyileştirmelidir (22). Yaşamdan ayrılmayan bir parça olan iş ve buradan alınan kalite algısı bireyin ruh sağlığı için önemli bir yere sahiptir.

Eğitim kurumlarında verimlilik ülkenin, toplumun geleceğini şekillendirecek olan öğrencileri etkilemektedir. Bu kurumlarda çalışan öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet, pozitif psikolojik sermaye ve iş yaşam kalite düzeyleri, eğitim kurumlarının verimliliği ile ilişkilendirilebilmektedir. Bu bağlamda bilimsel çalışmaların değişen, gelişen koşullar göz önünde bulundurularak arttırılması önemli görülmektedir.

Konu ile ilgili öğretmenler üzerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, demografik değişkenlere bağlı algılanan psikolojik şiddet konusunun (23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 19) gibi çeşitli araştırmalarda incelendiği görülmektedir.

Temirhan'ın (2019) bir bankanın genel müdürlük çalışanlarına yönelik mobbingin pozitif psikolojik sermaye ve örgütsel bağlılık üzerine etkisini incelediği araştırmada mobbing ile pozitif psikolojik sermaye algısı arasında ters orantılı bir etkileşimi tespit etmiştir (31). Öntürk'un (2019) akademisyenlerin algıladığı mobbing ile iş yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, mobbingin iş yaşam kalitesini negatif yönde etkilediği sonucuna ulaştığı görülmüştür (32).

Öğretmenlerle ilişkili birçok araştırma mevcut bulunsa da bunların yine de yeterli olmadığı tespit edilmektedir. Alan yazın incelendiğinde

Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet

öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet ile pozitif psikolojik sermaye ve iş yaşam kaliteleri ile ilgili çalışmaların sınırlılığı, sınırlı araştırmalar içerisinde de zorunlu kademelerde görev yapan öğretmenlere yönelik pozitif psikolojik sermaye ve iş yaşam kalite düzeylerinin algılanan psikolojik şiddet ile ilişkisini inceleyen araştırmalara rastlanmaması dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet ile pozitif psikolojik sermaye ve iş yaşam kaliteleri ile ilgili olan bu araştırmanın alanyazında bir eksikliği gidereceği, katkı sağlayacağı düşünülerek çalışma anlamlı görülmektedir.

1.2.Amaç

Ülkeler gelişebilmeleri, ilerleyebilmeleri için nitelikli bir eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Nitelikli bir eğitimde ise geleneksel eğitim yöntemlerinin aksine, çağdaş yaklaşımlar benimsenilerek gerçekleştirilmektedir. Çağdaş yaklaşımlar benimseyen eğitim kurumlarında en önemli öğe insan olup insan kaynağının duygusal ve psikolojik yanlarını önemseme, yaptığı işten doyum alması için onun üzerinde durma, onu memnun etme gibi çağdaş yaklaşımların kullanılması gerekmektedir (11).

Eğitim ortamı olan ve eğitim için önemli yere sahip olan eğitim kademelerinde görev yapan insan kaynağı yani öğretmenleri ve buradaki eğitimi de etkilen psikolojik şiddet düzeylerinin araştırılması önem arz etmektedir. Nitekim Kimberly (2005) “Psikolojik şiddet, yüksek eğitimli kişiler arasında; varlığı güç fark edilen, zekice, fakat yaygın olan bir gerçektir.” (33), diyerek belli bir düzeyde eğitime sahip öğretmenlerin de psikolojik şiddet ile karşılaşabileceklerini dile getirmektedir.

Öğretmenlerin iş yaşam kalite algıları ve pozitif psikolojik sermaye algıları, insan unsurunun önemli olduğu başlıca kurumlardan biri olan eğitim kurumları için de önem arz etmektedir. Bu çalışmada bu kavramlar ile ilişkisinin araştırıldığı algılanan psikolojik şiddetin, eğitim kurumlarının amaçlarını ve öğretmenlerin görevlerini yerine getirmeyi zorlaştırmakta olup sağlık sorunları, ekonomik, sosyal ve toplumsal sorunlar gibi sonuçların

yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu sebeple öğretmenlerin çalışma ortamında sürdürülen psikolojik şiddet, iş yaşam kaliteleri ve psikolojik sermayelerinin çok dikkatli bir biçimde incelenmesi önemli görülmektedir.

Çalışma yaşamında algılanan psikolojik şiddetin, iş yaşam kalitesinin ve psikolojik sermayenin oldukça önemli bir yerinin olduğu ancak bu kavramların bir eğitim ortamında görev yapan öğretmenler için daha büyük önem taşıdığı söylenebilir. Çünkü içinde buldukları eğitim örgütü insanların yaşamlarını şekillendiren yerlerden biri olmakta ve ülkenin geleceğini etkileyecek hayati önem taşımaktadır. Böyle önemli bir kurumda gerçekleştirilecek bu araştırmanın bu tür bir değerlendirme yapmaya olanak sağlaması beklenmektedir.

İş hayatı insanların vakitlerinin büyük bir kısmını geçirdikleri yer olması münasebetiyle bu zamanın kaliteli geçirilmesi bireyin psikolojisini, sosyal iletişimini, yeterliliğini, performansını azımsanmayacak kadar etkilemektedir. Bu bağlamda algılanan psikolojik şiddetin, iş yaşam kalitesinin ve pozitif psikolojik sermayenin öğretmenlere etkisi düşünüldüğünde çalışmanın literatüre, eğitim kurumlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerinin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyinin az, pozitif psikolojik sermayelerinin ve iş yaşam kalitelerinin yüksek olduğu bir eğitim kurumu, eğitim-öğretimin amaçlarına daha fazla ulaşacaktır. Bu öğretmenlerin sahip olduğu olumlu psikolojik durum öğrencilere, kurumda çalışanlara yansıtacak ve nihayetinde bu eğitim kurumundan verim almayı daha da arttıracaktır.

Sonuç olarak araştırmanın amacı, eğitim kurumlarında da önlem alınmaya çalışılan ama yine de varlığını sürdürdüğü düşünülen, ortadan kaldırma adına çeşitli çözüm yolları aranan öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet ile kişilerin tüm yaşam alanıyla bütünleşmesine yol açacak şekilde, iş yaşamında fiziksel ve psikolojik iyi oluş halini açıklayan iş yaşam

kalitesi (19); bireylerin kendisinde gördüğü umut, dışadönüklülük, iyimserlik, özyeterlilik, güven, psikolojik dayanıklılık duygularını ifade eden psikolojik sermaye kavramlarının (34) birbirleriyle ilişkilerini belirlemek ve öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddeti çeşitli demografik değişkenler açısından incelemektir.

Araştırmanın amacına bağlı olarak araştırmanın problemleri şunlardır:

1. Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeylerinin cinsiyete, yaşa, medeni duruma, mesleki kıdeme göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri ile iş yaşam kalitesi ve pozitif psikolojik sermaye algıları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma öğretmenlerin psikolojik şiddet algıları ile iş yaşam kalitesi, pozitif psikolojik sermaye düzeylerini incelemek için yapılan ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Bu model, iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (35).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Erzurum ilinde görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmada evrenin tamamına ulaşmada birtakım sorunlar (zaman ve mali gibi) yaşanacağından örneklem alınma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın örnekleme Erzurum ilinde görev yapan öğretmenler arasından uygun örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Uygun örnekleme yöntemi, seçkisiz/ tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olup iş gücü, zaman ve maddi zorlukları minimum seviyede tutarak tasavvuf edip kolay bir şekilde

ulaşılabilen cevaplayıcılardan örneklemin oluşturulmasıdır (36). Bu araştırmada 396 öğretmene ulaşılmış olup boş madde bırakılma, uç nokta değerleri vb. hatalardan dolayı 384 öğretmenin verileri analize tâbi tutulmuştur. Öğretmenlere uygulanan Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen veriler frekans ve yüzde analiziyle analiz edilmiş olup öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 1'de paylaşılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	218	56,8
	Erkek	166	43,2
Medeni Durum	Evli	160	41,7
	Bekar	224	58,3
Yaş Grubu	20-29 yaş arası	208	54,2
	30-39 yaş arası	116	30,2
	40 yaş üstü	60	15,6
Mesleki Kıdem Yılı	1-4 yıl	200	52,1
	5-10 yıl	106	27,6
	11-15 yıl	31	8,1
	15 yıl üstü	47	12,2
Toplam		384	100.0

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada öğretmenlerin psikolojik şiddet algı düzeyleri ile iş yaşam kalitesi, pozitif psikolojik sermaye düzeylerini incelemek amacıyla; Olumsuz

Davranışlar Ölçeği, İş Yaşam Kalitesi Ölçeği, Pozitif Psikolojik Sermaye Ölçeği ve araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.3.1.Olumsuz Davranışlar Ölçeği

Psikolojik şiddet düzeyini belirlemek için Olumsuz Davranışlar Ölçeği (NAQ- Negative Acts Questionnaire) Einarsen ve Raknes'in (1997) geliştirdiği ölçek Cemaloğlu (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek görev (6 madde) ve sosyal ilişkiler (15 madde) alt boyutundan 5'li likert tipinde (" hiç", "ara sıra", "ayda bir", " haftada bir", " her gün") toplam 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en fazla 105, en az 21 puan alınabilmektedir. Algılanan psikolojik şiddet (mobing) düzeyi ölçekten alınan puanla doğru orantılı olarak artmakta veya azalmaktadır (1).

Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Cemaloğlu (2007) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik analizi için cronbach alpha güvenilirlik katsayısı ve madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Yapılan detaylı analizler neticesinde 21 madde tek bir faktör altında toplanarak ve olumsuz davranış maddelerinin güvenilirlik katsayısı 0.93 olarak hesaplanmıştır. Olumsuz davranış maddelerinin düzeltilmiş madde korelasyon katsayılarının 0.39 ile 0.71 arasında değiştiği görülmüştür (1).

2.3.2.İş Yaşam Kalitesi Ölçeği

Akar ve Üstüner' in (2017) geliştirdiği "İş Yaşam Kalitesi Ölçeği" 23 soru, 5'li likert dereceleme ("Katılmıyorum (1)", "Az Katılıyorum (2)", "Orta Düzeyde Katılıyorum (3)", "Çoğunlukla Katılıyorum (4)" ve "Tamamen Katılıyorum (5)") ve 6 alt boyuttan (İş kariyer memnuniyeti (1,3,8,11,18 ve 20. maddeler), genel iyi olma (4,9,10,15,17 ve 21. maddeler), işi kontrol edebilme (2,12 ve 23. maddeler), çalışma koşulları (13,16 ve 22. maddeler), iş yaşamında stres (7 ve 19. maddeler), iş yaşamı dengesi (5,6 ve 14. maddeler)) oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri .93'dur (37).

2.3.3.Pozitif Psikolojik Sermaye Ölçeği

Tösten ve Özgan (2014) tarafından geliştirilen “Pozitif Psikolojik Sermaye Ölçeği” 26 soru 5’li likert dereceleme (“ Hiç Katılmıyorum (5)”, “Az Katılıyorum (4)”, “Kararsızım (3)”, “Çoğunlukla Katılıyorum (2)” ve “Tamamen Katılıyorum (1)”) ve 6 alt boyuttan (Özyeterlilik (1, 2, 3, 4. maddeler), iyimserlik (5, 6, 7, 8. maddeler), güven (10,11,12,13. Maddeler). dışadönüklük (14, 15, 16, 17, 18. maddeler), psikolojik dayanıklılık (19, 20, 21, 22, 23), umut (24, 25, 26. maddeler)) alt boyutta oluşturmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri .92’dur (38).

2.3.4.Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından araştırmanın amacına dönük örneklemin bir takım kişisel nitelikleri (cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem yılı) hakkında bilgi edinmek için oluşturulmuş ve kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacına hizmet edebilecek ölçekler belirlenip, ölçekleri geliştirenlerden e-mail aracılığıyla ölçeklerin kullanım izni, araştırma için ilgili kurumlardan araştırma uygulama izni ve etik kurul onayı alınmıştır. Ölçekler, pandemi koşulları nedeniyle cevaplayıcılara internet aracılığıyla ulaştırılmıştır. Cevaplayıcılara bilgilendirilmiş onam/ kabul formu ilk olarak sunulmuş öğretmenler araştırma hakkında bilgilendirilmiş olup sonrasında ölçekleri cevaplama kısmına yönlendirilmiştirler.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler ilk olarak, öğretmenlerin demografik özellikleri frekans ve yüzde analizi ile analiz edilmiştir. Kolmogrov-Smirnov testi kullanılarak araştırma verilerinin dağılımı kontrol edilmiştir. Skewness ve kurtosis değerlerine göre verilerin normal dağılım sergilediği saptanmıştır. Bu bağlamda araştırmaya parametrik testler kullanılarak devam edilmiştir.

Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri cinsiyet, medeni durum gibi iki değişkenli parametrelerin analizinde bağımsız gruplar t testi ve yaş grubu, mesleki kıdem yılı gibi ikiden fazla değişken içeren parametreler ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri ile pozitif psikolojik sermaye, iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişki de Pearson korelasyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler sırasında *p* anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiş olup her analiz tablolaştırılarak sunulmuştur. SPSS-22 paket programı kullanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri cinsiyet kapsamında anlamlı düzeyde bir farklılaşma göstermekte midir?” şeklindeki problemi kapsamında toplanan veriler bağımsız gruplar t testi ile analiz edilmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 3’te paylaşılmıştır.

Tablo 3. Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeylerine İlişkin Bulgular

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Psikolojik Şiddet (Toplam)	Kadın	218	1.52	.32	275	18.72	.000
	Erkek	166	1.08	.10			
Görev Alt Boyutu	Kadın	218	1.63	.42	323	14.95	.000
	Erkek	166	1.46	.19			
Sosyal İlişkiler Alt Boyutu	Kadın	218	1.48	.33	254	18.03	.000
	Erkek	166	1.06	.08			

Tablo 3'e göre, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri cinsiyete dayalı olarak kıyaslandığında, öğretmenlerin cinsiyete göre algılanan psikolojik şiddet düzeyi (toplam), görev alt boyutu ve sosyal ilişkiler alt boyutu arasında anlamlı düzeyde fark olduğu ve kadınların algıladıkları psikolojik şiddet düzeyinin ve alt boyutlarının erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($t=18.72$; $p=.000$; $t=14.95$; $p=.000$; $t=18.03$; $p=.000$).

3.2. Öğretmenlerin Medeni Duruma Göre Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri medeni durum kapsamında anlamlı düzeyde bir farklılaşma göstermekte midir?” şeklindeki problemi kapsamında toplanan veriler bağımsız gruplar t testi ile analiz edilmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 4'te paylaşılmıştır.

Tablo 4. Öğretmenlerin Medeni Duruma Göre Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeylerine İlişkin Bulgular

	Medeni Durum	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Psikolojik Şiddet (Toplam)	Evli	160	1.06	.08	268	-20.57	.000
	Bekar	224	1.52	.31			
Görev Alt Boyutu	Evli	160	1.10	.16	318	-18.54	.000
	Bekar	224	1.65	.40			
Sosyal İlişkiler Alt Boyutu	Evli	160	1.05	.08	264	-18.30	.000
	Bekar	224	1.47	.33			

Tablo 4'e göre, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri medeni duruma dayalı olarak kıyaslandığında, öğretmenlerin medeni duruma göre algılanan psikolojik şiddet düzeyi (toplam), görev alt boyutu ve sosyal ilişkiler alt boyutu arasında anlamlı düzeyde fark olduğu ve

Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet

becarların algıladıkları psikolojik şiddet düzeyinin ve alt boyutlarının evlilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($t=-20.57$; $p=.000$; $t=-18.54$; $p=.000$; $t=-18.30$; $p=.000$).

3.3. Öğretmenlerin Yaş Gruplarına Göre Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri yaş grubu kapsamında anlamlı düzeyde bir farklılaşma göstermekte midir?” problemi kapsamında toplanan veriler tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile analiz edilmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 5’de paylaşılmıştır.

Tablo 5’e göre, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri yaş grubuna dayalı olarak kıyaslandığında, öğretmenlerin yaş grubuna göre algılanan psikolojik şiddet düzeyi (toplam), görev alt boyutu ve sosyal ilişkiler alt boyutu arasında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Varyans homojenliğinin sağlanmıyor olması ve grup sayıları dikkate alınarak tamamlayıcı nitelikte farkın kaynağını incelemek amacıyla games-howell post-hoc analizi uygulanmıştır. Buna bağlı olarak, 20-29 yaş grubundaki öğretmenlerin diğer yaş gruplarındaki öğretmenlerden, 30-39 yaş grubundaki öğretmenlerin 40 yaş üstü öğretmenlerden algılanan psikolojik şiddet (toplam puan), görev alt boyut ve sosyal ilişkiler alt boyut düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($F= 37.99$; $p=.00$; $F=25.395$; $p=.00$; $F=37.503$; $p=.00$).

Tablo 5. Öğretmenlerin Yaş Gruplarına Göre Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeylerine İlişkin Bulgular

	Yaş Grubu	n	M	ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Şiddet (Toplam)	20-29 yaş arası	208	1.45	.38	Gruplar arası	7.24	2	3.622			
	30-39 yaş arası	116	1.23	.20	Gruplar içi	36.32	381	.095			1-2
	40 yaş üstü	60	1.11	.16	Toplam	43.56	383		37.99	.00	1-3 2-3
	Toplam	384	1.33	.33							
Görev Alt Boyutu	20-29 yaş arası	208	1.55	.45	Gruplar arası	8.09	2	4.047			
	30-39 yaş arası	116	1.32	.34	Gruplar içi	60.71	381	.159			1-2
	40 yaş üstü	60	1.17	.27	Toplam	68.80	383		25.395	.00	1-3 2-3
	Toplam	384	1.42	.42							
Sosyal İlişkiler Alt Boyutu	20-29 yaş arası	208	1.42	.38	Gruplar arası	6.93	2	3.468			
	30-39 yaş arası	116	1.19	.18	Gruplar içi	35.23	381	.092			1-2
	40 yaş üstü	60	1.09	.13	Toplam	42.17	383		37.503	.00	1-3 2-3
	Toplam	384	1.30	.33							

3.4. Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Yılına Göre Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri mesleki kıdem yılı kapsamında anlamlı düzeyde bir farklılaşma göstermekte midir?” problemi kapsamında toplanan veriler tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile analiz edilmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 6’da paylaşılmıştır.

Tablo 6. Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Yılına Göre Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeylerine İlişkin Bulgular

	Mesleki Kıdem Yılı	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Şiddet (Toplam)	1-4 yıl	200	1.45	.37	Gruplar arası	5.73	3	1.911			
	5-10 yıl	106	1.24	.26	Gruplar içi	37.83	380	.100			
	11-15 yıl	31	1.17	.19	Toplam	43.56	383				1-2
	15 yıl üstü	47	1.16	.16					19.192	.00	1-3 1-4
	Toplam	384	1.33	.33							
Görev Alt Boyutu	1-4 yıl	200	1.54	.45	Gruplar arası	5.95	3	1.985			
	5-10 yıl	106	1.32	.38	Gruplar içi	62.85	380	.165			1-2
	11-15 yıl	31	1.25	.30	Toplam	68.80	383				1-3 1-4
	15 yıl üstü	47	1.26	.26							
	Toplam	384	1.42	.42							

Sosyal İlişkiler Alt Boyutu	1-4 yıl	200	1.41	.37	Gruplar arası	5.65	3	1.884		
	5-10 yıl	106	1.21	.25	Gruplar içi	36.52	380	.096		1-2
	11-15 yıl	31	1.14	.17	Toplam	42.17	383	19.606	.00	1-3
	15 yıl üstü	47	1.12	.14						1-4
	Toplam	384	1.30	.33						

Tablo 6'ya göre, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeylerinin mesleki kıdem yılına dayalı olarak kıyaslandığında, öğretmenlerin mesleki kıdem yılına göre algılanan psikolojik şiddet düzeyi (toplam), görev alt boyutu ve sosyal ilişkiler alt boyutu arasında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Varyans homojenliğinin sağlanmıyor olması ve grup sayıları dikkate alınarak tamamlayıcı nitelikte farkın kaynağını incelemek amacıyla games-howell post-hoc analizi uygulanmıştır. Buna bağlı olarak, 1-4 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin diğer mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden algılanan psikolojik şiddet (toplam puan), görev alt boyut ve sosyal ilişkiler alt boyut düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($F= 19.192$; $p=.00$; $F= 11.999$; $p=.00$; $F= 19.606$; $p=.00$).

3.5. Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeyleri ile İş Yaşam Kaliteleri ve Pozitif Psikolojik Sermayeleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri ile iş yaşam kaliteleri ve pozitif psikolojik sermayeleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?” problemi kapsamında toplanan veriler Pearson korelasyon analizi ile analiz edilmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 7’de paylaşılmıştır.

Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet

Tablo 7. Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet Düzeyleri ile İş Yaşam Kaliteleri ve Pozitif Psikolojik Sermayeleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-,040	-,078	-	
	,551**	,497**	,457**	,392**	,508**	,572**	,406**	,213**	,297**	,274**	,140**			,205**	
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-,089	,015	,010	-,092
	,459**	,433**	,365**	,314**	,451**	,543**	,298**	,109*	,191**	,175**					
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-,065	-	-
	,549**	,486**	,463**	,398**	,493**	,537**	,426**	,247**	,325**	,300**	,154**		,115*	,245**	

Not: 1: Olumsuz Davranış Ölçeği (Toplam), 2: Görev Alt Boyutu, 3: Sosyal İlişkiler Alt Boyutu, 4: İş Yaşam Kalitesi (Toplam), 5: İş Kariyer Memnuniyeti Alt Boyutu, 6: Genel İyi Olma Alt Boyutu, 7: İşi Kontrol Edebilme Alt Boyutu, 8: Çalışma Koşulları Alt Boyutu, 9: İş Yaşamında Stres Alt Boyutu, 10: Aile İş Yaşam Dengesi Alt Boyutu, 11: Pozitif Psikolojik Sermaye (Toplam), 12: Özyeterlilik Alt Boyutu, 13: İyimserlik Alt Boyutu, 14: Güven Alt Boyutu, 15: Dışadönüklük Alt Boyutu, 16: Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutu, 17: Umut Alt Boyutu

Tablo 7'e göre, öğretmenlerin algılanan psikolojik şiddet düzeyleri (toplam) ile iş yaşam kaliteleri (toplam) ($r=-.551^{**}$, $p=.000$), pozitif psikolojik sermayeleri (toplam) ($r=-.213^{**}$, $p=.000$) ve iş kariyer memnuniyeti ($r=.497^{**}$, $p=.000$), genel iyi olma ($r=-.457^{**}$, $p=.000$), işi kontrol edebilme ($r=.392^{**}$, $p=.000$), çalışma koşulları ($r=-.508^{**}$, $p=.000$), iş yaşamında stres ($r=-.572^{**}$, $p=.000$), aile iş yaşam dengesi ($r=-.406^{**}$, $p=.000$), özyeterlilik ($r=-.297^{**}$, $p=.000$), iyimserlik ($r=-.274^{**}$, $p=.000$), güven ($r=-.140^{**}$, $p=.006$), umut ($r=-.205^{**}$, $p=.000$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak .01 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Fakat algılanan psikolojik şiddet düzeylerine ait toplam puan ile dışa dönüklük ($r=-.040$, $p=.437$) ve psikolojik dayanıklılık ($r=-.078$, $p=.129$) arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir.

Öğretmenlerin algılanan psikolojik şiddet düzeylerinin görev alt boyutu ile iş yaşam kaliteleri (toplam) ($r=-.459^{**}$, $p=.000$), pozitif psikolojik sermayeleri (toplam) ($r=-.109^{**}$, $p=.032$) ve iş kariyer memnuniyeti ($r=.433^{**}$, $p=.000$), genel iyi olma ($r=-.365^{**}$, $p=.000$), işi kontrol edebilme ($r=-.314^{**}$,

Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet

$p=.000$), çalışma koşulları ($r=-.451^{**}$, $p=.000$), iş yaşamında stres ($r=-.543^{**}$, $p=.000$), aile iş yaşam dengesi ($r=-.298^{**}$, $p=.000$) , özyeterlilik ($r=.191^{**}$, $p=.000$), iyimserlik ($r=-.175^{**}$, $p=.000$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak .01 ve 0.05 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Güven ($r=-.089$, $p=.082$), umut ($r=-.092$, $p=.073$), dışa dönüklük ($r=.015$, $p=.7630$), psikolojik dayanıklılık ($r=-.010$, $p=.846$) alt boyutları arasında ise anlamlı bir ilişki yoktur.

Öğretmenlerin algılanan psikolojik şiddet düzeylerinin sosyal ilişkiler alt boyutu ile iş yaşam kaliteleri (toplam) ($r=-.549^{**}$, $p=.000$), pozitif psikolojik sermayeleri (toplam) ($r=-.247^{**}$, $p=.000$) ve iş kariyer memnuniyeti ($r=-.486^{**}$, $p=.000$), genel iyi olma ($r=-.463^{**}$, $p=.000$), işi kontrol edebilme ($r=-.398^{**}$, $p=.000$), çalışma koşulları ($r=-.493^{**}$, $p=.000$), iş yaşamında stres ($r=-.537^{**}$, $p=.000$), aile iş yaşam dengesi ($r=-.426^{**}$, $p=.000$), özyeterlilik ($r=.325^{**}$, $p=.000$), iyimserlik ($r=-.300^{**}$, $p=.000$), güven ($r=-.154^{**}$, $p=.002$), umut ($r=-.245^{**}$, $p=.000$), psikolojik dayanıklılık ($r=-.115^{*}$, $p=.024$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak .01 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Fakat dışa dönüklük ($r=-.065$, $p=.207$) alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeylerini; cinsiyet, medeni durum, mesleki kıdem yılı, yaş değişkenleri açısından incelenmiş; algılanan psikolojik şiddet ile pozitif psikolojik sermaye ve iş yaşam kalite düzeyi arasındaki ilişki araştırılmış, bu bölümde sonuçları değerlendirilmiş, literatür ışığında tartışılmıştır.

Araştırmanın problemleri kapsamında, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri cinsiyet değişkeni bakımından değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde kadın öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyinin (toplam) ve alt boyutlarının erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, öğretmenlerin

algıladıkları psikolojik şiddet düzeylerinde cinsiyete bağlı olarak kadınlar lehine fark olduğunu göstermektedir.

Algılanan psikolojik şiddet üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde (39, 40, 23) araştırmanın cinsiyet kapsamında ulaştığı sonuçları destekleyici çalışmaların varlığı belirlenmiştir. (24, 25, 41, 42) anlamlı ilişki tespit etmiş fakat erkeklerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyinin kadınlardan yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Nanto'nun (2015) ilköğretimde çalışan öğretmenler üzerine yaptığı araştırmasında da kadınların daha az psikolojik şiddet algıladıkları görülmüştür (3). Literatürde araştırmanın sonucunun aksine anlamlı düzeyde ilişki bulunmayan çalışmalara da rastlanmaktadır; (43, 44, 5).

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ise, öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri (toplam) ve alt boyutları medeni duruma göre incelendiğinde, evli ve bekar öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri bakımından aralarından anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu, bekar öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyinin ve alt boyutlarının evli öğretmenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Algılanan psikolojik şiddet düzeyleri medeni duruma göre incelendiği araştırmalar değerlendirildiğinde, bu çalışmanın sonuçları ile paralel (26) ve desteklemeyen (44, 27, 28) bulgulara ulaşan araştırmaların var olduğu saptanmıştır. Evlilerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeylerinin daha az olması, ailesel desteğin bireyleri olumsuz durumlara karşı daha güçlü hissetlerinden kaynaklanıyor olabilir şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri, görev ve sosyal ilişkiler alt boyutuna göre yaş grubuna dayalı olarak incelendiğinde, 20-29 yaş grubundaki öğretmenlerin diğer yaş gruplarındaki öğretmenlerden, 30-39 yaş grubundaki öğretmenlerin 40 yaş üstü öğretmenlerden algılanan psikolojik şiddet (toplam puan), görev ve sosyal ilişkiler alt boyut

düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (45, 46, 26) gibi çalışmalarda araştırma sonucunu destekler nitelikte sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Desteklemeyen çalışmalar da mevcuttur; (29, 30, 24). Yaş grupları incelendiğinde göreve yeni başlayan veya tecrübesi az olanların aldıkları psikolojik şiddet düzeylerinin daha fazla olduğu, bu durumun oryantasyonda sorun yaşayabilmelerinden, deneyim eksikliğinden, olumsuz olaylara karşı nasıl davranılması gerektiği veya haklarını bilememe, savunamamadan kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuç ise, 1-4 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin diğer mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden algılanan psikolojik şiddet (toplam puan), görev alt boyut ve sosyal ilişkiler alt boyut düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde destekler nitelikte çalışmalara (24, 47, 45), desteklemeyen çalışmalara da (29, 30) rastlanmıştır. 1-4 yıl yeni atanmış, aday- sözleşmeli öğretmen statüsünde olup kadrolu olmayan öğretmenleri genel itibari ile kapsamaktadır. Sözleşmenin yenilenmeme ya da adaylığın kalkmamasına yol açabilecek durumlardan öğretmenlerin kaçınması ya da bu durumların yarattığı kaygı algılanan psikolojik şiddet düzeyine yönelik elde edilen sonuçları etkiliyor olabilir. Ayrıca geleneksel Türk kültürünün sonuçlara etkisi olduğu söylenebilmektedir; kıdemi ve dolayısıyla genelde yaşı küçük olan öğretmenin kıdem veya yaşı büyük olanlara saygısızlık yapmaktan korkması veya saygı beklenmesi, yaşı ve ya kıdemi büyük olanların küçükleri deneyimsizliklerinden dolayı küçük görme tutumundan kaynaklanıyor olabilmektedir.

Öğretmenlerin algılanan psikolojik şiddet düzeyleri (toplam) ile iş yaşam kaliteleri (toplam) ve iş yaşam kalitesinin alt boyutlarının hepsinde (genel iyi olma, iş kariyer memnuniyeti, işi kontrol edebilme, iş yaşamında stres, çalışma koşulları, aile iş yaşam dengesi), pozitif psikolojik sermaye (toplam) ve pozitif psikolojik sermayenin alt boyutları olan iyimserlik, umut, özyeterlilik, güven arasında istatistiksel olarak .01 düzeyinde negatif yönlü

Öğretmenlerin Algıladıkları Psikolojik Şiddet

anlamli bir iliŒki grlmŒtr. Fakat algılanan psikolojik Œiddet düzeyleri (toplam) ile pozitif psikolojik sermayenin alt boyutları olan psikolojik dayanıklılık ve dıŒa dönüklük arasında anlamli bir iliŒki grlmemiŒtir.

Öğretmenlerin algılanan psikolojik Œiddet düzeylerinin görev alt boyutu ile iŒ yaŒam kaliteleri (toplam) ve iŒ yaŒam kalitesinin alt boyutları (iŒi kontrol edebilme, iŒ kariyer memnuniyeti, iŒ yaŒamında stres, genel iyi olma, çalıŒma koŒulları, aile iŒ yaŒam dengesi), pozitif psikolojik sermayeleri (toplam) ve pozitif psikolojik sermayenin alt boyutlarından zyeterlilik, iyimserlik alt boyutları arasında istatistiksel olarak .01 ve 0.05 düzeyinde negatif yönde anlamli bir iliŒki olduğu fakat güven, umut, dıŒa dönüklük, psikolojik dayanıklılık alt boyutları arasında ise anlamli bir iliŒki olmadığı sonucuna ulaŒılmıŒtır.

Öğretmenlerin algılanan psikolojik Œiddet düzeylerinin sosyal iliŒkiler alt boyutu ile iŒ yaŒam kalitesi (toplam) ve iŒ yaŒam kalitesinin alt boyutları (çalıŒma koŒulları, iŒ kariyer memnuniyeti, iŒ yaŒamında stres, iŒi kontrol edebilme, genel iyi olma, aile iŒ yaŒam dengesi), pozitif psikolojik sermayeleri (toplam) ve pozitif psikolojik sermayenin alt boyutlarından iyimserlik, zyeterlilik, güven, umut, psikolojik dayanıklılık alt boyutları arasında istatistiksel olarak .01 düzeyinde negatif yönlü anlamli bir iliŒki olduğu fakat dıŒa dönüklük alt boyutu arasında anlamli bir iliŒki olmadığı sonucuna ulaŒılmıŒtır.

Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin algılanan psikolojik Œiddet düzeyleri ile pozitif psikolojik sermaye, iŒ yaŒam kalitesi arasındaki iliŒkiyi ortaya koyan araŒtırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Sınırlı alanyazın incelendiğinde, Temirhan (2019) tarafından yapılan rneklemi bir bankanın genel müdürlük çalıŒanları oluŒturduėu araŒtırmada psikolojik Œiddet ile pozitif psikolojik sermaye arasında negatif yönlü bir etkileŒim tespit edilmiŒ (31), ntrk (2019) tarafından araŒtırma görevlilerine yönelik yapılan araŒtırmada ise iŒ yaŒam kalitesi ile psikolojik Œiddete maruz kalma

düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir (32). Bu bağlamda, yapılan bu araştırma ulaştığı sonuçlar bakımından literatürde yer alan bir boşluğu doldurmakta, literatüre katkı sağlamaktadır.

Sonuç itibariyle psikolojik şiddet, işyerinde çalışanların yaşadığı göz ardı edilemeyecek derecede önem arz eden, sonuçları itibariyle birçok alana etki eden olumsuz bir durumdur. Bireylerin pozitif psikolojik sermaye ve iş yaşam kalitelerinin artması ile psikolojik şiddet düzeyi azaltılacak, pozitif psikolojik sermaye ve iş yaşam kalitesindeki artış bu olumsuz duruma başatmede yarar sağlayacaktır.

4.1. Öneriler

Uygulama yönelik öneriler:

1. Eğitim kurumlarındaki psikolojik şiddetin önlenmesi, etkilerinin azaltılması, farkındalık oluşturması için eğitim kurumlarında çalışanlara seminer, konferans, hizmet içi vb. eğitimler verilmesi, kamu spotları, broşürler, bilgilendirici kitaplar sunulması yararlı olabilir.

2. Bakanlıkların psikolojik şiddet durumlarına maruz kalan öğretmenlerin yasal haklarını koruyucu hukuksal güvence sağlamalıdır. Aynı zamanda var olan haklarını bilme, arama, kullanma noktasında bilgilendirilmeli, teşvik edilmelidir.

3. Eğitim kurumlarında olumlu atmosferin sağlanması için idarecilerin belirli bir yeterlilikte (çözüm becerisi, stres yönetebilme, çatışma çözme becerisi, iletişim becerisi vb. yüksek) olmasına dikkat edilerek okullarda görevlendirilmesi veya bu yeterlilikleri sağlamaları için idarecilere gerekli hizmet içi eğitimler verilmesi faydalı görülmektedir.

4. Psikolojik şiddet mağduru öğretmenlerin, mesleki ve psikolojik destek almaları sağlanabilir.

Araştırmacılar için öneriler:

1. Araştırma Erzurum ilindeki öğretmenlerle yürütülmüş olup farklı ilerde dâhil edilerek daha çok kişiye ulaşıp elde edilen sonuçların genellenebilirliği artırılabilir.

2. Araştırma daha farklı yöntemler ve veri toplama araçları kullanılarak yapılabilir.

3. Bu araştırmada öğretmenlerin algıladıkları psikolojik şiddet düzeyleri ile iş yaşam kaliteleri ve pozitif psikolojik sermayeleri arasında ilişki tek tek incelenmiştir. Bir bütün olarak iş yaşam kalitesi ve pozitif psikolojik sermaye düzeylerinin algılanan psikolojik şiddet düzeyini yordayıp yordamadığı, hangi düzeyde yordadığına dair araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

1. Cemaloğlu N. Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile yıldırma arasındaki ilişki. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2007;33:77-87.
2. Sadık Ö. Sınıf öğretmenlerinin maruz kaldıkları yıldırma davranışları, algıladıkları sosyal destek ve mesleki iş doyumları arasındaki ilişki (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2014.
3. Nanto Z. Öğretmenlerin yaşadıkları yıldırma durumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2015.
4. Yaman E, Sarıçam H. Psikoşiddetin iş anlamına etkisi. Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim 2015;3(2):16-26.
5. Yavuz H. Çalışanlarda mobbing (psikolojik şiddet) algısını etkileyen faktörler: sdü tıp fakültesi üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2007.
6. Leyman H. Mobbing and psychological terror at workplaces. Violence and Victims 1990;5(2):119-126.
7. Chappell D, Di Martino V. Violence at work. Geneva: International Labour Office;2000.
8. Leymann H. The content and development of mobbing at work. EJWOP 1996;5(2):165-84.
9. Tutar H. İş yerinde psikolojik şiddet. Ankara: Platin yayınları; 2004.
10. Uzun Z, Şafak Uzun AM. Akademide mobbing: okutmanların mobbing hakkındaki görüşlerine dair nitel bir araştırma. Akademik Bakış 2018;66:326-347.

11. Aslan İ. Öğretmenlerin pozitif psikolojik sermaye algıları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2017.
12. Çetin F, Basım N. Örgütsel psikolojik sermaye: bir ölçek uyarlama çalışması. Amme İdaresi 2012;45 (1): 121-137.
13. Akdoğan A, Polatçı S. Psikolojik sermayenin performans üzerindeki etkisinde iş aile yayılımı ve psikolojik iyi oluşun etkisi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2013;17(1):273-293.
14. Luthans F, Youssef CM. (2007). Emerging positive organizational behavior. Management 2007;33(3):321-349.
15. Avey JB, Wernsing TS, Luthans F. Can positive employees help positive organizational change? Impact of psychological capital and emotions on relevant attitudes and behaviors. Applied Behavioral Science 2008;44(1):48-70.
16. Güngör S, Tomris Küçün N, Sezgin M. Girişimci öğretim elemanlarının psikolojik sermaye ve bireysel yaratıcılıklarının incelenmesi. Sosyal Bilimler Metinleri 2018;2018(2):50-64.
17. Kösterelioğlu AM. İlköğretim okulu öğretmenlerinin iş yaşam kalitesi ile işe yabancılaşması arasındaki ilişki (Doktora Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2011.
18. Erdem M. Öğretmen algılarına göre liselerde iş yaşamı kalitesi ve örgütsel bağlılıkla ilişkisi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 2010;16(4):511-536.
19. Demir T. Meslek lisesi öğretmenlerinin iş yaşam kalitesine ilişkin algıları ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2016.
20. Aydın İ, Çelik Y, Uğurluoğlu Ö. Sağlık personeli çalışma yaşam kalitesi ölçeği: Geliştirilmesi, geçerliliği ve güvenilirliği. Toplum ve Sosyal Hizmet 2011;22(2):79-100.
21. Aydın R, Kutlu Y. Hemşirelerde iş doyumunu ve kişilerarası çatışma eğilimi ile ilgili değişkenler ve iş doyumunun çatışma eğilimi ile olan ilişkisini belirleme. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu 2001;5(2):37-45.
22. Aba G. İş Yaşam Kalitesi ve Motivasyon İlişkisi: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama (Doktora Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2009.

23. Gezer HS. Öğretmenlere göre mobbing olarak algılanan yönetici davranışları ve bunlarla başa çıkma yolları (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2015.
24. Yılmaz İ. Öğretmenlerin maruz kaldıkları mobbing davranışları ile iş doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2017.
25. Çam A. Özel ve resmi ilköğretim ve ortaokullarda görevli öğretmen ve yöneticilerin psikolojik taciz algısı (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi; 2013.
26. Uluer Ş. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okul ortamında maruz kaldıkları mobbing eylemlerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Hatay: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2020.
27. Apak EG. Yıldırma eylemleri ve örgütsel adanmışlık ilişkisi: ilköğretim okulu öğretmenleri üzerinde bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2009.
28. Kuşgöz A. Voleybol hakemlerine yönelik yıldırma (mobbing) davranışlarının incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2018.
29. Akgül R. Öğretmenlerin algısal mobbing düzeylerinin örgütsel sosyalleşme, örgütsel bağlılık ve örgütsel yalnızlık ile ilişkisi (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2020.
30. Çam S. Öğretmenlerin örgütsel muhalefet, mobbing (yıldırma) yaşama düzeyleri ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki ve bazı değişkenlere göre incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2021.
31. Temirhan S. Mobbingin pozitif psikolojik sermaye ve örgütsel bağlılık üzerine etkisi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2019.
32. Öntürk Y. Akademisyenlere yönelik mobbing davranışları ile iş yaşam kalitesi ilişkisinin incelenmesi. (Doktora Tezi). Düzce: Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2019.
33. Akpınar EN. Üniversitede araştırma görevlilerinin duygusal tacize (mobbing) yönelik algılarının demografik özelliklere göre analizi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler. 2015; 1(2):89-100 .
34. Bıyıkbeyi T. Çalışanların örgütsel adalet algıları ile psikolojik sermaye düzeyleri arasındaki ilişki: Doğu Akdeniz bölgesinde bir ilde bir alan araştırması (Yüksek Lisans Tezi).

Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2015.

35. Karasar N. Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık; 2011.
36. Büyüköztürk Ş, Çakmak E, Akgün Ö, Karadeniz Ş, Demirel F. Bilimsel araştırma yöntemleri. 17. baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2014.
37. Akar H, Üstüner M. İş yaşam kalitesi ölçeğinin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2017;18(2):159-176.
38. Tösten R, Özgan H. Pozitif Psikolojik Sermaye Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. EKEV Akademi 2014;59(59):429-442.
39. Di Martino V, Hoel H, Cooper CL. Preventing violence and harassment in the workplace. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities; 2003.
40. Tomic M. Mobbing: The incidence of mobbing activities and differences regarding workplace and gender. Megatrend Review 2012;9(1):243-252.
41. Tutar H, Akbolat M. Sağlık çalışanlarının yönetici cinsiyetleri bakımından mobbing algılan. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2012; 28(1):19-29.
42. Cemaloğlu N, Ertürk A. Öğretmenlerin maruz kaldıkları yıldırma eylemlerinin cinsiyet yönünden incelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri 2007;5(2):345-365.
43. Çivilidağ A, Sargın N. Academics' mobbing and job satisfaction levels. Counseling and Education 2013;2(2):55-66.
44. Çakır Ö. Taekwondo hakemlerine yönelik yıldırma (Mobbing) davranışlarının araştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi; 2019.
45. Hacıcaferoğlu S. Gençlik ve spor il müdürlüğü personelinin çalışma ortamında maruz kaldıkları mobbing davranışları (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2010.
46. Kuş E. Mobbingin motivasyona etkisi ve bir kamu kuruluşunda uygulama (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2015.
47. Güçlü O. Öğretmenlerin yıldırma davranışıyla ilgili algıları: Battalgazi ilçesi ortaöğretim kurumları örneği (Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2019.